

לקט ביאורים ופנינים מתורת רבינו הגר"א זיע"א

בענייני: חג הסוכות • תורה • ועבודת ה'

יוצא לרגל יום השנה שבת חול המועד סוכות תשפ"ו

חג הסוכות כנגד 'ענני הכבוד' שחזרו אחרי חטא העגל

וגם הם (ד' פסוקים הראשונים שבשי"ה) נגד ד' רגלים, הא' כנגד פסח שאמרו שירה, והב' נגד שבועות שהוא מתן תורה, והג' הוא נגד סוכות שהוא זכר להיקף ענני כבוד שהיה תלוי בבנין המשכן כידוע. ובוזה יתורץ מה שהקשו (עי' טו"א ח"ס' תרכה) למה אנחנו עושים סוכות בתשרי, כיון שהוא נגד היקף ענני כבוד היה ראוי לעשות בניסן, כי בניסן היה תחילת היקף העננים. אבל נראה, לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ביום הכפורים, ובמחרת יום הכפורים 'ויקהל משה' וצוה על מלאכת המשכן וזה היה בי"א תשרי, וכתוב והעם הביאו עוד נדבה בבקר בבקר ב' ימים הרי י"ג בתשרי. ובי"ד בתשרי נמלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ומשקל, ובט"ו התחילו לעשות, ואז חזרו ענני כבוד. ולכך אנו עושין סוכות בט"ו בתשרי.

(ביאור לשי"ה ש"א, ד)

גשמים בסוכה - ביטול החסדים

ירדו גשמים... משלו משל למה הדבר דומה, לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו קיתון על פניו (סוכה נח).

כי בכל הימים מראש השנה ויום הכיפורים עד סוכות המה ימי דין, וכל הימים שמראש השנה עד סוכות הגבורות והדינים גוברים, ואחריהם בימי החג סוכות על ידי מצות לקיחת הלולב וישיבת הסוכה המה ימי רחמים להמתיק הדינים הנ"ל על ידי המצוות המקיפות אותנו, ואשר אנחנו ממלאים ידינו ברכה בימים ההם, מקבל החסדים וממזגים הגבורות. אמנם ברדת גשמים המכריחים לבטל מצות הסוכה, הנה זה עד משחק נאמן, כי הוא יתברך אינו חפץ ח"ו לפשר הדינים, כי אם שישארו בתוקפם וגבורתם כאשר היו. ונודע כי ענין המזיגה היא עירוב מים ביין.

זהו ענין המשל לעבד שבא למזוג כוס לרבו, היינו לבטל חריפותו, והאדון שפך המים הלאה. וזהו שאמרו 'ושפך לו קיתון על פניו'. היינו קיתון של מים, ללמד שאינו רוצה המזיגה. וזהו 'בא למזוג הכוס'. פירוש, על ידי מצות סוכה, בא למזוג 'כו"ס' שהוא גימטריא 'אלהי"ם' עם החסדים, והוא כמו על דרך משל מזיגת היין במים שבקיתון, דמים מורה על חסד ויין על דין כידוע, ושפך לו הקיתון שבתוכו המים על פניו. פירוש, שאין רוצה לקבל ממנו מצותו של ישיבת סוכתו שהיא מזיגת המים ליין, אלא שישאר היין שהם הגבורות - בלא מיתוק. (יהל אור פרשת פנחס)

פרי החג כנגד מלכות עשו וישמעאל

לכאורה מדוע ביום הראשון השני והרביעי כתיב: 'ושעיר עזים' וגו', ואילו ביום השלישי החמישי הששי והשביעי כתיב: 'ושעיר חטאת אֶחָד', ולא כתיב 'עזים' הלא דבר הוא? ויבואר על פי מאמרם ז"ל (סוכה נה): "אמר רבי אלעזר, הני 'שבעים פרים', שהיו בני ישראל מקריבים בסוכות כנגד מי? כנגד 'שבעים אומות'. ואיתא בזה"ק, שעיקר השבעים אומות הוא 'ישמעאל' ועשו, וכל שאר האומות יונקים מהם. וגם איתא בזה"ק ד'שעיר עזים' נקרא 'ישמעאל'... ועשו נקרא 'שעיר' לבד. כמו שנאמר: "איש שעיר".

ולפי זה, מה מאוד מכוון לשון הפסוקים, דהרי צריכים להקריב 'חמשה ושלשים' פרים בשביל 'ישמעאל', ו'חמשה ושלשים' פרים בשביל 'עשו'. אם כן, ביום ה'ראשון', שהקריבו 'שלשה עשר פרים', הקריבו מתחילה על שם 'ישמעאל', שהוא היה בן 'אברהם', ועשו היה בן 'יצחק', לכן נזכר שם ה'שעיר עזים' שהוא 'ישמעאל' כנ"ל. ואחר כך ביום ה'שני' שוב הקריבו י"ב פרים עבור 'ישמעאל', שהם בסך הכל כ"ה פרים. ואם היו מקריבים גם הי"א פרים שביום

ה'שלישי' על שמו יהיה מגיע על חלקו פר אחד יותר דהיינו, ששה ושלשים, על כן דילגו יום זה והקריבו ביום ה'שלישי' עבור 'עשו', ולפיכך נכתב ביום זה רק 'שעיר חטאת'. ואחר כך ביום ה'רביעי' הקריבו עשרה פרים בעבור ישמעאל. כך שהיו בסך הכל חמשה ושלשים פרים על חלקו, וחמשה ושלשים פרים על חלקו של עשו.

לפיכך נזכר, 'ושעיר עזים' בימים ראשון שני ורביעי - שהם כנגד ישמעאל, הנקרא 'שעיר עזים'. ואילו בשאר הימים דהיינו: שלישי, חמישי, ששי ושביעי, שהם ג"כ ל"ה פרים, כנגד 'עשו' שנקרא 'שעיר' לבד. ולכן בשאר הימים כתיב בהם: "ושעיר חטאת אֶחָד", ולא נזכר 'עזים' - כי הוא נגד עשו.

(קול אליהו פנחס)

סוכה מכניע יצר לשון הרע

ובענין מצות סוכה שמעתי בשם הגר"א ז"ל מו"לנא (ולא ידעתי אם מפי אדמו"ר או מאחר), שהוא להכניע יצרא ד'לשון הרע', להיות כי בשם 'סוכה', נמצאו בו ארבעה תיבות מארבעה מוצאות, סמ"ך מזסר"ץ - שהוא מה'שינים', וא"ו מבומ"ף - שהוא מ'השפתים', כ"ף מגיכ"ק - שהוא מה'חיך', ה"א מאהח"ע - שהוא מ'הגרונ'. וממוצא דטלנ"ת, שהוא מה'לשון' אין בו, וזהו מפני שהד' מוצאות אילו מסבבים את ה'לשון' ושומרים אותו לבד יפרוץ בלה"ר. וזהו שאמר הבתוב: "תצפנם בסוכה מריב לשונות" (תהלים לא, כא). והדברים ראויין למי שאמרן, ולזאת חג הסוכות הוא בעד 'גאולה אחרונה', מפני שאז יתוקן עוון לה"ר, כמבואר בדברי חכמי האמת. (דרשות נחלת דוד דרוש י אות ה)

'לשון הרע' - עוון החמור מכל העבירות

והכל יביא במשפט על כל דבור, ולא נאבד אפילו דבור קל, ולכן אני מזהירך שתרגילי בכל היותר לישב יחידית, כי חטא הלשון על כולו... ומה לי להאריך

היצר הרע מסייע לו ללמוד תורה

ואמר: "כִּי מִמֶּנּוּ תֵאכְל". כמ"ש "אם רעב שונאך האכילהו לחם", ואמרו (בראשית רבה נד, א): "מלחמה של תורה. כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך אל תקרי ישלם אלא ישלימנו לך". ועניינו כענין שער לעזאל בסוד קרבן. ותורה במקום קרבן שנהנה ממנו אפילו הסט"א, מאברים ופדרים, כמו שאמרו (מנחות קי): "זאת התורה לעולה" (ויקרא ז, יז) - כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה. וזה שאמרו (ב"ב יב): "קודם שיאכל אדם יש לו שני לבבות, לאחר שיאכל אין לו אלא לב אחד". כי טרם יאכל האדם, רצה לומר 'מלחמה של תורה' כנ"ל - 'האכילהו לחם'. יש לו שני יצרים אחד מיעצו לטובה כו', ואח"כ משלים עמו היצירה ונעשה יצ"ט כמו שאמרו (ברכות נד.) "בכל לבבך - בשני יצריך". (אדרת אליהו דברים פרק כ, ט)

[נהנה מבואר בדברי רבנו הגאון יסוד גדול, שזהו כוחו של לימוד התורה, שעל ידי עמל התורה היצר הרע עצמו מסייע לו ללימוד התורה, וזהו שכתב רבינו הגר"א, שקודם שאוכל מלחמה של תורה יש לו שני לבבות, יש לו לב של יצירה ולב של יצר טוב, אבל אחר שאוכל מלחמה של תורה יש לו רק לב אחד, והיינו שהיצירה הרע עצמו מסייע לו ללמוד תורה. (הגר"מ שמואל שפירא זצ"ל ובא השמש עמ' עב)]

מי שאינו מתעלה בהכרח שירד מטה

אִרְח חַיִּים לְמַעַלָּה לְמַשְׁכִּיל לְמַעַן סוּר מִשְׁאוּל מְטָה: (שם טו, כד).

האדם נקרא 'הולך', שצריך לילך תמיד מדרגה לדרגה, ואם לא יעלה למעלה ירד מטה מטה, ח"ו, כי בלתי אפשר שיעמוד בדרגה אחת, וזהו: 'ארח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה'. כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה, ומחמת ה'אור חיים' יסור משאול.

השמחה לעתיד תהיה על התגלות חידושי תורה

גִּילָה וְנִשְׁמָחָה בּוֹ (תהלים קיח, כד)

דע, כי מותר ה'גיל' על ה'שמחה', כי שמחה יסוב על עצם שיגיע לו בעת יחפוץ בו וישקוד אחריו, כמו העושר והכבוד, אז ישמח בעת ההיא, ו'גיל' יתכן על דבר הנמשך בטובו זמן רב. ולכן אמר שלמה

'הנה אביעה לכם רוחי', ואז יהיה לכם על ידי רוח הקודש הנאה גדולה כמעין הנובע, ובדאי יהיה הנאה יותר גדולה מזה, כי התורה נגד כולם, והנאת רוח הקודש גדולה מרוח הטומאה, מפני שהיא הנאה אמיתית!.

התורה גם יקרה וגם נצרכת

יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חִפְצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָּהּ: (שם ג, טו)

דרך האדם לרדוף ולקנות דבר מחמת שני דברים: או מחמת שהוא דבר יקר ואינו בנמצא כלל, כגון אבנים טובות ומרגליות, וזהו לכבודו, או מחמת שהוא צריך לזה מאוד, כמו תבואה וכדומה. וזהו שאומר, שצריך לרדוף אחר התורה מאוד, כי מגדר היוקר היא יקרה אף מפנינים שהם יקרים מכל דבר שבעולם. ומגדר הצורך - 'וכל חפצך לא ישוו בה', כי לזה צורך יותר מכל דבר שהיא חייך, ומה צורך יותר יש מחיים!.

נא"ה: בכדי להעמיק דעת בנאמר הכא, השווה ל: פחד יצחק (הגר"י הוטנר) שבועות מאמר ד].

לימוד בתחילה שאינו 'לשמה' מכניע את היצר הרע

אִם רָעַב שֶׁנֶּאֱמַר הֶאֱכִילֵהוּ לֶחֶם וְאִם צָמָא הִשְׁקֵהוּ מָיִם: (שם כה, כא)

ואל תאמר: 'הלא הוא שונאי ואיך אאכילהו והוא עשה לי רעה', כי גחלים אֶתָּה חֹתֶה עַל רִאשׁוֹ. שנכוה ראשו, ולא יוכל להקים ראשו נגדך מחמת זה.

והעניין: שקאי על היצר הרע שנקרא 'שונא'. שנקרא שונא (סוכה נב.) ואמרו (שם, ע"ב) "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ", והיינו, אם יפגע בך 'מנוול' שהוא היצר הרע, ורוצה להטות אותך מן התורה שלא תלמד כלל 'משכהו לבית המדרש', כי אם האדם יתחיל ללמוד תיכף לשמה לא יניח לו, אך יתחיל שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, וזהו 'משכהו' - גם כן 'לבית המדרש' - שיהיה עמך, והיינו שתלמד שלא לשמה וממילא יתבטל, ומכל שכן שכוונתך לשם שמים. וגם הוא אינו רוצה באמת אפילו בהשלא לשמה.

בזה העוון החמור מכל העבירות, כי עמל האדם לפיהו, אמרו חכמינו ז"ל, שכל מצותיו ותורותיו של אדם אינו מספיק למה שמוציא מפיו... אבל העיקר לזכות לעולם הבא בשמירת פיו, וזהו יותר מכל התורה והמעשים... (אגרת הגר"א)

השומר פיו זוכה ל'אור הגנוז'

וכל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו, זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער, ואומר הכתוב: "מִי הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים אֶהְיֶה יָמָיו לְרֵאוֹת טוֹב: נָצַר לְשׁוֹנֵה מֶרֶע וּשְׁפָתָיו מִדִּבֵּר מֶרֶם: ". ובזה יכוּפֵר לוֹ כָּל עוֹוֹן וְנִצְלוֹ מִשְׁאוּל תַּחֲתִית, כמו שכתוב: שֹׁמֵר פִּיו -] מאכילה ושתיה יתרה[וְלִשְׁוֹנוֹ [מדברים בטלים] שֹׁמֵר מִצְּרוֹת נִפְשׁוֹ. מִוֹת וְחַיִּים בְּיַד לְשׁוֹן. אוי למי שממית עצמו בשביל דבור אחד. ומה יתרון לבעל הלשון. והעיקר שלא תדבר בשום אדם בשבחו וכל שכן בגנותו. (שם)

הנאת לימוד התורה כנגד הנאת דברים בטלים

תִּשְׁוּבוּ לְתוֹכְחָתִי הִנֵּה אֲבִיעָה לָכֶם רוּחִי אוֹדִיעָה דְּבָרֵי אֶתְכֶם: (משלי א, נג)

הנה אביעה לכם רוחי - נגד הבעלי 'לצון' ויושבי קרנות, שאין להם תאוות עולם הזה, אלא הלצון חמדו להם, כי רוחם לא נחה ולא שקטה עד שידברו דברי הלצון, ומזה להם נחת רוח.

והטעם, מפני שבכל דבר שאדם עושה נותנים לו רוח ממרום, והוא המסייע אותו לעשות עוד דברים כאלה, וזהו הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה, והוא נהנה מהם, ומזה יש לו נחת רוח, הן בדבר מצוה או בדבר עבירה, וזהו 'עבירה גוררת עבירה, ומצוה גוררת מצוה'. וכל דבר עבירה שהיא גדולה גם הרוח הבא ממנה היא גדולה, ומתאוה עוד יותר לדבר עבירה, וכן בדבר מצוה גדולה, בא רוח ממקום קדוש מאוד ומתאוה מאוד למצוה, ונהנה מאוד מחמת זה ממצוות.

וידוע, שמצוה הגדולה מכל המצוות היא לימוד התורה, ולהיפך דברים בטלים וליצנות, שזו היפוך התורה. ולכן יש הנאה מדברים בטלים וליצנות יותר מכל העבירות, מחמת שהרוח הטומאה גדולה עד מאוד והיא כמעין הנובע. לזה אומר...

מעלת ספר קהלת

וגם ספר קהלת יקראו תמיד לפניך, כי שם מהביל עניני עולם הזה (אגרת הגר"א)

שבעה הבלים כנגד שבעה זמנים בחיי האדם
הַבֵּל הַבְּלִים אֲמַר קִהְלֵת הַבֵּל הַבְּלִים הַכֹּל הַבֵּל (קהלת א, ב)

אמר שבעה הבלים נגד שני חיי אדם, כי שלושה זמנים הם (בחיי האדם): ימי עליה הן עד עשרים שנה - שאז נגמר בגידולו וכן נגמר בשכל כידוע... ועד שמונים שנה לגבורות הוא ימי העמידה, ומשם ואילך ימי הירידה, "בן תשעים לשוח בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם"...

ועל הזמן שהוא מ'עשרים' עד 'שמונים', אמר שבעה הבלים נגד שבעה זמנים: "בן עשרים לרדוף, בן שלשים לכח, בן ארבעים לבינה, בן חמשים לעצה, בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה, בן שמונים לגבורה". והן ימי עמידה. ולכן אמרו (ב"ב ק:) שעושין שבעה מעמדות למת נגד שבעה הבלים, להראות שהכל הבל, והולכין ממעמד למעמד, כי שבעה זמנים אלו הולכין עשר שנים כל אחד...

שמחת חג היא המצוה היותר קשה לקיימה
פעם אחת שאלו להגאון החסיד ר' אליהו מוילנא זצ"ל, איזהו המצוה שיותר קשה לקיימה? וענה, שמצות שמחת יו"ט היא המצוה היותר קשה בקיומה, לאשר החיוב להיות שמח וטוב לב בכל ימי החג בלי שום הפסק רגע לבל יעלה שום הרהור של דאגה וצער בכל ימי ולילות החג. (דברי שלום עמ' לו)

שמיני עצרת - 'ותשחק ליום אחרון'

'עוז' - הוא בראש השנה ויום כיפורים, ו'הדר' - הוא בימי החג סוכות - 'פרי עץ הדר'. 'ותשחק ליום אחרון' - זה שמיני עצרת, שעליו נאמר (דברים טז, טו): "וְהֵייתָ אֶת שְׁמִיחָ". (פירוש משלי לא, כח)

אין היצר מפתה את האדם אלא מתוך אכילה ושמחה של מצוה

זְבַחֵי שְׁלָמִים עָלֶי הַיּוֹם שְׁלָמָתִי נִדְרִי: (משלי ז, יד)
אין היצר בא אל האדם לפתותו לעשות עבירה, כי מי ישמע לו, אך בא אליו במצוות, ועל ידי זה ימשוך אותו. וזהו:

מעלת עולי רגלים שנמשכים לעסוק בתורה
שְׁרָרָה אֲנִי הִסְהֵר אֶל יְחֶסֶד הַמִּצְוָה בְּעֶנְיָה עֲרַמַת חֲטִיִּים טוֹבָה בְּשׁוֹשְׁנֵיהֶם: (שיר השירים ג, ז)

'שררך אגן הסהר' - היא ירושלים שהיא באמצע ארץ ישראל, וארץ ישראל היא באמצע הישוב, כמו הטבור שהוא באמצע הבטן, והבטן הוא באמצע הגוף. 'אל יחסר המזג' - כולם נמזגין בה, כי כל הבאין לאכול פירות מעשר שני בירושלים היו רואים את הכהנים עוסקים בעבודתם, ולוים בשירים, ותפ"א בתי כנסיות יושבים ולומדים, והיו משליכים אחרי גיוסם פרנסתם ונמזגו ונמשכו עמם בלימודם. וזהו: 'אל יחסר המזג' - שכולם לומדים. 'בטנך' - היא ארץ ישראל - 'ערמת חטים' - מלא בתורה. 'סוגה בשושנים' - נגדר במצוות עשה ולא תעשה, כשושנה שהיא צח ואדום.

הצדיקים לבם ומחשבתם דבוק להקב"ה

וְתִאֲמַר אֶסְתֵּר אִישׁ צַר וְאִיֵּב הֵמָּן הָרַע הָיָה וְהֵמָּן נִבְעַת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶכָּה: (אסתר ז, ו)
בגמרא (מגילה טז) אמרו: "דמחוי כלפי אחשורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן". והנה זה פליאה גדולה, לענין מאי מחוי ידה כלפי אחשורוש?

ונראה, מפני שאמרו חכמים שכח הדמיון עושה רושם באדם, כמו שאנו רואין שרוצה לקרות שמעון וקורא ראובן, והיינו שבמחשבתו היה ראובן. ודע, שבכל הצדיקים היה דרכם לכשידברו דברים לפני המלך, היה לבם ומחשבתם דבוק להקב"ה יתברך שמו... וכן היה כאן שלבה היה להקב"ה והיה במחשבתה על אחשורוש, ומחמת הדמיון הזה טעתה ומחוי בידה כלפי אחשורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן.

מעלת בעל הבטחון אע"פ שעובר עבירות

ומי שלבו טוב במידת הבטחון אע"פ שעובר עבירות חמורות - הוא יותר טוב ממי שמחוסר בטחון, שעל ידי זה בא לידי קנאה ושנאה אע"פ שעוסק בתורה ובגמילות חסדים, שכל זה אינו אלא לעשות לו שם. (אבן שלמה ג, ב)

[א"ה: שמע מינה, דשייך בטחון ברשע גמור, וזה דלא כדברי חובת הלבבות (שער הבטחון פ"ג ד"ה והקדמה הרביעית) שהרשע הגמור אינו יכול לבטוח בה'. ועיין במילואי אבן מה שהביא בזה, ואכ"מ].

המלך ע"ה (משלי כג, כד): "גִּיל יְגִיל אָבִי צִדִּיק וְיִוִּלֵּד חֶכֶם יִשְׁמַח בּוֹ", כי יש הבדל גדול בין 'חכם' ובין 'צדיק', כי הצדיק הוא עומד בדבקתו בו יתברך, ואינו מחליף מדרגתו, אבל החכם יוסיף תמיד על תבונתו, כמאמר (שם א, ה) "יִשְׁמַע חֶכֶם וְיִוִּסֵּף לָקַח". ושיעור הכתוב כך הוא: 'גיל יגיל אבי צדיק' - רצונו לומר, כי כאשר יעמוד בנו בצדקתו, ויעשה תמיד מצוות, ולא יחדש מאומה כי המצוות לא יחדשו ולא יגרעו, הנה יגיל בו אביו, כי 'גילה' היא על דבר תמידי בהמשך הזמן, אבל - 'וילוד חכם ישמח בו' - אביו, כי תמיד יתגלו לו ענינים חדשים ונעימים, וישמח האב בכל עת שהוא שומע חידושי בנו, כי השמחה תסוב על דבר חדש.

וכן נאמר "נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בּוֹ", ה'גילה' בו תהיה כאשר נזכה להתעדן מזיו שכינתו תמיד בלי הפסק, וה'שמחה' תהיה ע"י התחדשות חידושי תורה והתגלות עמקי סודותיו עד אין קץ, ואם היה עונג העולם הבא על בחינה אחת ועל מעמד אחד, לא היה העונג והנועם מורגש רק בתחילתו בהשגתו אותו, כמו שענינו רואות בעונג העולם הזה, שיגיע העונג והעדן אך ברגע הראשונה, אבל ענין תענוג של עולם הבא יהיה נוסף בכל עת מתוספת השגת אלוהותו יתברך ועומק תורתו לבלי קץ, ובכל פעם נוסיף דעת לדעת אותו יותר ויותר, ותתגבר תשוקת הנפש להדבק בו יתברך, ותהיה עודפת והולכת רגע אחרי רגע.

'סעודת לויתן' שמחה אשר אין למעלה ממנה

והוא אשר קראו חז"ל (ב"ב עה). סעודת לויתן, וביאור לויתן - ענין דביקות, כמו 'לוית חן'. וזה ביאור "לִוְיָתָן זֶה יִצְרָף לְשִׁחָק בּוֹ" (שם קד, כו) כי ה'שחוק' היא שמחה פתאומית המגיעת לאדם, לכן אנחנו כאשר נבין ונשיג ידיעתו יתברך ידיעה חדשה בכל פעם בפתע פתאום [מה שאי אפשר להשיג בגוף ובחומר עכור] יתכן לומר 'לשחק בו' שהוא נופל על שמחה פתאומית. (אדרת אליהו איוב ג, כב)

סעודת לויתן הוא הדעת שתתרבה בארץ, שהוא השמחה הגדולה אשר אין למעלה ממנה. [וכן משה רבינו נקרא 'לויתן' (זהר ח"ג כי תצא רעט)]. ועל זה נאמר: "יִצְרָף לְשִׁחָק בּוֹ". (אבן שלמה יא, יא)

אשר יפלא לכאורה מ"ש אחר כך 'והיה ה' למלך' - ולא מתחילה ח"ו.

אך העניין, שאנחנו עמו בית ישראל קיבלנו עול מלכותו עלינו, אך לא כן העובדי כוכבים, אך שהוא 'מושל' עליהם כרצונו ורודה בהם כחפצו, ולהם נקרא מושל. וזהו: 'כי לה' המלכוה' - זהו עלינו, 'ומושל' - נקרא בגוים, אף שלא קיבלו עולו הוא מושל בהם, אך לעתיד יטו כולם שכם אחד לעובדו ויתנו לו כתר מלוכה. וזהו: 'והיה ה' למלך על כל הארץ', שעל כל הארץ יקרא מלך, כאשר יקבלו כל הארץ עול מלכותו עליהם.

לכבוד שבת, אבל שלמים אכילתם מצוה, וגם צריך להיזהר שלא יבוא לידי נותר... ומראה שכל פיתוי יצר הרע הוא מזה, ומכל שכן בשאר אכילות ושמחות של מצוות שצריך האדם מאוד מאוד להישמר ולהזהיר את עצמו שלא תהא אחיזת יצר הרע משם.

לעתיד יקרא ה' למלך על כל הארץ

כִּי לַה' הַמְּלוּכָה וּמִשְׁלַל בְּגוֹיִם: וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָרָא צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת הָרָעָה וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה: וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד: (תפילת שחרית)

'זבחי שלמים' - כי שלמים הוא מצוה גדולה לאכול ולשמוח, ומזה ימשוך היצר הרע, כי אין היצר בא אלא מתוך אכילה ושמחה... וכן כל ענייני פיתוי יצר הרע כך הוא, בדבר שהוא טוב ורע, כי ברע גמור אינו יכול לפתות, ואין דבר טוב שיכול לפתות כמו באכילה של מצוה ושמחה של מצוה, ומזה יכול מאוד למשוך אותו.

על כן אמר זאת, בכדי שיתבונן האדם שאין אכילה של מצוה בעולם יותר מן השלמים, כי אפילו בשבת יכול לפטור עצמו בכסא דהרסנא כשהוא עושה

הליכותיו בקודש

ואח"כ קרא פרשה בתורה 'שנים מקרא ואחד תרגום', וכל מילה ומילה מהתורה הייתה יוצאת כאור בהיר מפיו הקדוש והטהור זלה"ה.

ואח"כ אכל פת שחרית והיה ישן מעט, ושוב הקיץ משנתו, כאילו המלך עומד נגדו ומקיץ אותו, והיה עומד בזריזות גדולה ובאימה ויראה, ותיכף ישב ללמוד כל היום עד מנחת הערב.

ואם נודע לו בתוך היום מפדיון שבויים אחד או מאבינוי היער אשר נפשם תתמוגג ברעב, צאצאיהם שואלים לחם ופורש אין להם, ומסוה הבושה מכסה פניהם לבקש רחמים וחנינה ממתנת בשר ודם, תיכף חקר ודרש אם יש להם קרובים בעיר - שלח אחריהם, ולא יצאו מביתו עד שחפץ ה' בידו הצלית, ופדה את השבוי, או גבה כמה אדומים לפרנסת האביון שנודע לו. ופעמים רבות נתן ארוחתו האחרונה או כלי ביתו אשר לא נשאר לעצמו.

ואם היה לאחד מיראי אלקים בת בוגרת והגיעה לפרקה, ולו אין משען ומשענת ובא אליו לבקש רחמים, ולא היו ימים מועטים עד שצמצם את עצמו, ומן הבא בידו נתן ברוח נדיבה, וכאשר לא הספיק גבה מקרוביה נדוניה ובגדים וכל צורכיה.

בנות ישראל על אבי הגאון ז"ל הכ"מ בכינה, המלבישכם שני עם עדנים, המעלה עדי זהב על לבושכן.

(סערת אליהו ו ע"א - ע"ב)

אם כל מספר ימי חייו היינו לומדים ממנו איך היה ממאס כל תענוגי העולם באכילה בשתיה ושינה, אז מאושרים היינו בארצות החיים, כי היה אוכל אף אם נפסד המאכל מלאכול, וכן השתיה, וגם לא בעת שהיה תאב. יותר מחמשים שנה שלא ישן בלילה בנשימה אחת יותר מחצי שעה. ואף עת היו עמודי בריאותו רופפים לא הניח תלמודו הקדוש, ותיכף התגבר כארי ועמד באימה וביראה ורחץ ידיו, וברך ברכת השחר בשמחה ואהבה עזה אשר לא יסופר.

ואחר כך עמד על רגליו מקודם חצות עד אור הבוקר יותר משמונה שעות ולמד גמרא ופוסקים בקול נעים ונורא, בקול חוצב לבת אש דת אשר כל שומע התרגשה נפשו ברגשי קודש.

ואח"כ רחץ ידיו לתפלת השחר, ועמד להתפלל מילה במילה בקול נעימות ונגינה עדינה. ומי שהיה שומע אותו מתפלל פעם אחת בחול או בשבת, היה מעורר בלב השומע רוח דעת ויראת ה' בשנה או שנתיים, אף מי שהיה לבו קשה כאבן היה נמס כדונג מאור כוונתו, שהיה מכוון בכל מילה ומילה מסדר התפילות, ומוציא כל הגה ונאום בצלצול נעים וברוח כביר. אף כי רוחו הקדוש היה עטוף בסודות וכוונות התפלה רזין עלאין, בכל זאת שפתיו ברר מללו, על פי חוקי הדקדוק וההגיון, אשר ידו בכל משלה.